

Gondolkodni tanít

Adyhoz édesanyám vezetett, aki önállóságra nevelve, nem magyarázta, hanem megmutatta kiindulási pontomat és a végcélét. A célhoz vezető út minden lépését nekem kellett végiggondolnom, szinte minden döntés rám hárult.

Ilyen kezdőpont volt a vers is, melynek végpontja a költészet lett. Megindultam, megtaláltam, de a „közlekedés” szükségét még most is érzem, naponta járom újra ezt az utat. Úgy érzem, a költészet nélkül ezerszer sivárabb lenne az életem. Ha Adyból egy kicsit megszerzek magamnak, az önálló munka örömét érzem.

Ady számomra nagy lehetőség: rengeteg asszociációs módot kínál, mindig elgondolkodtat. Megértése azonban nehézségekbe ütközik, pedig — nem úgy, mint a francia szimbolisták — mindig megtalálja szimbólumaitól a valósághoz vezető utat. Az első segítség szavainak megdöbbenő ereje, furcsa, egyéni szépsége szokott lenni. Előbb az érzelmire hat: még mielőtt értelmezhetném, ráhangol a vers hangnemére. Később már gondolatilag is közelébe érhetek. Ilyenkor értem meg az akkordok elhelyezésének okát, és meglelem az Ady-féle összhangot. Innentől próbálok magamtól építkezni a gondolatokkal, igyekszem a ma jelenségeibe átültetni a megtalált tanulást.

Ez alapvetően szükséges számomra, hiszen a gondolkodás vezet az emberi kapcsolatokhoz, de nem mindegy, hogy milyen szinten. Ady megértése is különböző szinten történik, de mind magasabb fokra juthat a tőle kiindulni tudó, gondolkodó ember. Ez pedig a kapcsolatok minőségi változásához vezethet. A javulás segítségével jön létre: aki gondolkodik, embertársait segíti, és a gondolkozásra mindenkinek van lehetősége...

Ady nagy segítség számunkra. Talán azért, mert őszinte volt, mint általában a nagy emberek. Ez nem egy bizonyos hangulathoz kötődő közlési kényszer, hanem gyakorlati példamutatás volt nála. Az őszinteség nem a magamutogatás jelképe, hanem figyelmeztetés kötelességeinkre. Az odaadás is olyan belső, lelki kényszer, mint az őszinteség. Ady egész énjét adta Lédának, céljainak, költészetének.

Cselekedeteinek motívumát és eredményét verseiben leltem meg leginkább. Tudom, fel kell ismernem szándékait, és még jobban költészetét.

Keresgéléseim során döbbenem rá, hogy Adyban nagyon kockázatvállalás van: a formai újdonság vállalása. (A tartalmi új nem, vagy nemcsak a kockázat szülötte.) A forma — úgy érzem — néha keresett, mégha ösztönszerű is. Olyan burok ez, ami látni engedtetni tartalmát, mégsem átlátszó. A formát lehet választani, és ez a lehetőség hordozza magában a kockázatot.

Jó látni, hogy Ady vállalta a kockázatot, hiszen egy új, addig ismeretlen lehetőséget megragadva formálta egészé a tartalom és a forma egységét. Ezt az egységet érzem megfogalmazatlanul is, ha Ady Endre verseit olvasom.

Legszébb élményeim a vele történő utazások. Ady sokfelé elkalauzolt már: látam és szinte éreztem a „csolnak lebegését” a holt tengeren, én is átéltem csuszkálását és félelmét a nagy Cethal hátán, gyűlölöm a Disznófejű Nagyúrt, megértem a muszáj-Herkules szükségét és bánatát. Ezek a képek — a megértés után — lehetővé teszik az élet kitapasztalására, a létezés átgondolt megélésére.

Ady a múltat írta. Az ő jelene, és homályosan látott jövője is múlt már nekem. A tegnapot elsírató könnyei a holnapot mosták tisztára. Most már tudjuk, jó jós volt, mint az igazi költők. Nyelvével, tartalmi és formai újdonságával a jövőt mutatta. Mindig öröm egy ilyen jövőbelátóval találkozni, és milyen jó, hogy csak egy nyugodt óra és egy Ady-kötet kell hozzá.